

מִרְן הָרֵב עֹבְדִיָּה יוֹסֵף שְׁלִיט"א

שאלה: מהו בשר "חלק" או בשר "גלאט" והאם יש חובה מן הדין להקפיד דווקא על אכילת בשר שכזה ?

תשובה: אחר שחיטת הבהמה או העוף, נערכות על ידי בודקים מומחים בדיקות בכמה מאיברי הבהמה או העוף, כי יש מקומות בבהמה או בעוף שאם נמצא בהם נקב או בועה או חולי אחר, הרי הבהמה או העוף טרפים ואסורים באכילה. אולם בדרך כלל מתברר שחב העופות והבהמות יוצאים כשרים מבדיקות אלו, חוץ מבדיקת הריאה של הבהמה מן הסרקות, (דהיינו כעין חוטים הנמשכים בריאה מצד לצד), שבבדיקה זו במקומות רבים רוב הבהמות נמצאות שיש בהן סירקות, ומדובר בהפסד גדול, שכן מחיר הבהמה שמתברר שהיא טריפה הוא נמוך יחסית.

ודנו הפוסקים, בסירכא שנמעכת בקלות על ידי העברת היד ומשמוש בסירכא, ואז מתנתקת הסירכא, שיש אומרים שאין לסירכא כזו דין סירכא כלל, משום שאומרים שסירכא זו אינה אלא ריר הנמשך מצד לצד בריאה, ורק סירכא שאינה נקרעת אפילו בהעברת היד, דין סירכא יש לה. וכך נשאל רבינו הרשב"א, האם יש להקל בסירקות כאלו או לא, והשיב לשואלים בזו הלשון: גם זה, אחד מן הדברים שצריכים אתם להתרחק ממנו הרבה, ואנו גערנו הרבה במי שעושה כן (שממעך סירקות בידו) ואם יעשה (שוחט ובודק) אחד בינים כזה, אחר התראה (אחרי שנתרה בו פעם אחת) נסלק אותו. לפי שזה העניין (היתר העברת היד ומעיכת הסירקות, בטענה שאין אלא רירין), לא מצאנוהו בשום מקום בתלמוד ולא ידענו לו עיקר, וכי אין סירכא אלא אם היא כעבות העגלה שמושכין בה ואינה יכולה להתנתק? (דהיינו, וכי לא נחשבת הסירכא, סירכא כדי להטריף את הבהמה, אלא אם היא עבה כמו החבלים שמושכים בהם את הסוסים), סוף דבר אל תשמעו להקל בדבר זה בשום צד כלל. עד כאן דבריו.

ורבינו הרשב"ץ (רבי שמעון בר צמח) כתב, שכל העושה כן, למעוך הסירקות בידו, כאילו מאכיל טריפות לישראל. וכן פסק מן רבינו יוסף קארו זלה"ה, בשולחן ערוך (חלק יורה דעה סימן ט"ל סעיף י'). שכל מקום שאסרו סירכת הריאה, אין הפרש בין שתהיה הסירכא דקה כחוט השערה, בין שתהיה עבה וחזקה מאד, ולא כאותם שממעכים ביד ואם נתמעכה תולים להקל, וכל הנהג כן, כאילו מאכיל טריפות לישראל.

אולם הרמ"א (בסעיף יג.) כתב בזו הלשון: ויש מתירין למשמש בסירקות ולמעך בהם, ואומרים שסירכא (שאוסרת, דהיינו שאינה סתם ריר), אפילו אם ימעך בה אדם כל היום, לא תנתק, ולכן כל מקום שיתמעך תולין להקל, ואומרים שאינו סירכא אלא ריר, ואף על פי שהוא קולא גדולה, כבר נהגו כל בני מדינות אלו, ואין למחות בידם מאחר שיש להם על מה שיסמוכו. עד כאן לשונו. ומה שכתב שיש להם על מה שיסמוכו, כוונתו לרבינו הרא"ש, שהזכיר שכך הוא מנהג אשכנז, למעך הסירקות ביד, וכך לבדוק אם מדובר בסירכא או בריר בעלמא. וכן פסק להקל המהרש"ל והש"ך ועוד רבים. ובשר כזה שאין בו סירקות כלל נקרא בשר "חלק", ובשר שנמצאו בו סירקות שנמעכות ביד נקרא "כשר", ואם אין נמעכות אפילו ביד, הבשר מוגדר "טרף".

ומכל מקום הדבר בחר, שהספרדים ובני עדות המזרח, אשר קבלו עליהם הוראות מן הבית יוסף, מחויבים ליזהר מאד בדבר זה, להחמיר שלא לאכול מבהמה שנמצאו בריאתה סירכות ואפילו אם הם דקות כחוט השערה. ורבותינו הספרדים החמירו בזה מאד.

ולפני כחמישים שנה, בעת ישיבת מועצת הרבנות הראשית לישראל, היו שהציעו למען אחדות קהילות הספרדים והאשכנזים בירושלים (שהיו ביניהם סכסוכים רבים בענייני השחיטה והשוחטים), לאחד את השחיטות, ולהנהיג בירושלים את כל השחיטה על פי מנהג האשכנזים, ובכלל זה גם ההיתר הנ"ל בעניין מעיכת הסירכות, והגאון הצדיק הראשון לציון רבי בן ציון מאיר חי עוזיאל זצ"ל, שהיה מפורסם במידותיו התרומיות, הסכים להצעה זו בחפצו להרבות אהבה ושלום בין הקהילות השונות בירושלים, אף על פי שעל פי הצעה זו גם הספרדים יאכלו מבשר שיש בו סירכות הנמעכות ביד. וכשראה כן רבה של ירושלים מופת הדור הגאון רבי צבי פסח פראנק זצ"ל (שהיה אשכנזי) קם על מקומו והודיע שאם תבטל השחיטה הספרדית ביחשלים, יקום הוא ויקים גוף שיקפיד על ענייני השחיטה כדעת מן ומנהגי הספרדים. ולכן תהילות לאל יתברך ירדה הצעה זו לטמיון. וכיום ניתן להשיג בשפע בשר כשר "חלק" אף לדעת מן השולחן ערוך, וכפי שיבאר [בהלכה הבאה](#).